

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλάξεις στον ευρωπαϊκό τομέα συσκευασίας»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2015/C 230/05)

Εισηγητής: ο κ. Gonçalo LOBO XAVIER

Συνεισηγητής: ο κ. Νικόλαος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Στις 22 Ιανουαρίου 2014, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Βιομηχανικές μεταλλάξεις στον ευρωπαϊκό τομέα συσκευασίας».

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI), στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 13 Νοεμβρίου 2014.

Κατά την 503η σύνοδο ολομέλειας, της 10ης και 11ης Δεκεμβρίου 2014 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2014), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 119 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η βιομηχανία συσκευασίας στην ΕΕ βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με ουκ ολίγες προκλήσεις. Η καταλυτική της παρουσία σε αρκετούς τομείς την έχει φέρει σε κεντρική θέση όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Η Ευρώπη πρέπει να διατηρήσει τα πρωτεία σε αυτόν το βιομηχανικό κλάδο και να ακολουθήσει τις υφιστάμενες, εντός αυτού, τάσεις στα θέματα περιβάλλοντος, ασφάλειας και εμπορικής ονομασίας της συσκευασίας. Άποψη της ΕΟΚΕ είναι ότι αυτή η πρωτοκαθεδρία πρέπει να βασιστεί στους εξής τέσσερις κύριους πυλώνες: α) αποδοτική χρήση πόρων, β) δραστηριότητες έρευνας & ανάπτυξης και καινοτομίας, γ) κοινωνικός διάλογος, δ) βιωσιμότητα και προσαρμογή.

1.1.1. Αποδοτική χρήση πόρων

Λόγω της αποστολής των προϊόντων του κλάδου να καλύπτουν, να προστατεύουν και να διατηρούν άλλα αναλώσιμα υλικά, πριν τελικά καταλήξουν στα απορρίμματα, ο κλάδος θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός για την ενίσχυση των ποσοστών ανακύκλωσης στα κράτη μέλη της ΕΕ. Εντούτοις, οι εταιρείες χρειάζονται ακόμα υποστήριξη στην προσπάθεια επίτευξης αυτού του στόχου και η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση, παρέχοντας περαιτέρω ενημέρωση ως προς τις βέλτιστες πρακτικές και την αντίστοιχη χρήση των διαθέσιμων πόρων. Τούτο μπορεί επίσης να επιτευχθεί με την καλλιέργεια του αισθήματος σεβασμού προς τα περιβαλλοντικά θέματα όλων των αρμοδίων —συμπεριλαμβανομένων όσων δραστηριοποιούνται εκτός Ευρώπης. Η αποδοτική χρήση των πόρων αποτελεί καθοριστικό στοιχείο τόσο στη διαδικασία συσκευασίας όσο και σε ζητήματα περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να αναπτύξει ένα πλαίσιο πολιτικής που θα διευκολύνει αφενός την απαραίτητη μετάβαση προς την ευόδωση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αφετέρου την ανανέωση και τη διατήρηση ενός συμβατού με το περιβάλλον κλάδου συσκευασίας.

1.1.2. Προκλήσεις

Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των ζητημάτων που απασχολούν τον κλάδο εξαιτίας της ανόδου των τιμών της ενέργειας, όχι μόνο όσον αφορά την καθημερινή λειτουργία, αλλά και τη διαδικασία ανακύκλωσης. Επισημαίνει δε ότι η εν λόγω —καθοριστικής σημασίας για τον κλάδο— διαδικασία είναι οργανωμένη τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ. Επίσης, φρονούμε ότι το ζήτημα της ισορροπημένης τιμής της ενέργειας πρέπει να αποτελέσει μία από τις προτεραιότητες πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά τον συγκεκριμένο κλάδο.

Στην προσπάθεια επίτευξης των ενωσιακών στόχων μείωσης των ανθρακούχων εκπομπών, πρέπει σε κάθε βιομηχανικό κλάδο να τεθούν ρεαλιστικοί στόχοι για την ανακύκλωση σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία (οδηγία για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας και οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα), σε συνάρτηση με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020», και εν συνεχεία να εκπονούνται ετήσιες εκθέσεις προόδου. Παρά τις προσπάθειες κάθε κράτους μέλους να διαθέτει δεδομένα, τα οποία δημοσιεύονται ετησίως στην Eurostat, υπάρχει ένα ακόμα στοιχείο που λείπει από την αξιολόγηση των δεδομένων. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βιομηχανία πρέπει να ασχοληθεί με την τάση να χρησιμοποιείται σπάταλα περισσότερο υλικό συσκευασίας απ' όσο χρειάζεται και τούτο πρέπει να εμπεδωθεί στη συνείδηση των καταναλωτών. Προς αυτή την κατεύθυνση θα μπορούσε να εξεταστεί η λύση διεξαγωγής σχετικής εκστρατείας ενημέρωσης με σκοπό την ενίσχυση των βασικών απαιτήσεων, όπως αυτές ορίζονται στην οδηγία για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας αναφορικά με την υπερβολική συσκευασία. Ως παράδειγμα, η Επιτροπή θα έπρεπε να καθορίσει ένα σαφές χρονοδιάγραμμα ενόψει της πλήρους απαγόρευσης της πλαστικής σακούλας μίας χρήσης υπέρ της σακούλας που μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί ή που είναι βιοαποδομήσιμη. Στο χρονοδιάγραμμα πρέπει να περιλαμβάνονται στάδια διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους και συνοδευτικά μέτρα για τον μετασχηματισμό του τομέα.

1.1.3. Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας γνωμοδότησης, καθώς και από συζητήσεις με διάφορους αρμόδιους παράγοντες και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνάγεται αβίαστα ότι τα διαθέσιμα στοιχεία για αρκετά σημαντικά ζητήματα είναι ανεπαρκή. Θα ήταν σαφώς ευπρόσδεκτη η αρωγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην εκπόνηση μιας βελτιωμένης μεθοδολογίας για τη συλλογή δεδομένων από τον κλάδο, έτσι ώστε να τεθούν στη διάθεση των κοινωνικών εταίρων οι σχετικές πληροφορίες και να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητά του σε βάθος χρόνου. Κατά την ΕΟΚΕ, ορισμένα από τα βασικά ζητούμενα ως προς την έρευνα-καινοτομία στον κλάδο είναι η αποτελεσματική μεταφορά των προϊόντων, η λειτουργία των συστημάτων ιχνηλασιμότητας, η μείωση του κόστους, τα θέματα νομοθεσίας και ασφάλειας, καθώς και ο οικολογικός σχεδιασμός και ο κύκλος ζωής της συσκευασίας. Ως ΕΟΚΕ πιστεύουμε ότι, με τις συγκεκριμένες ανάγκες και προσέγγιση των πραγμάτων κατά νου, είναι πολύ σημαντικό τα κονδύλια του «Ορίζοντα 2020» να αποτελέσουν προτεραιότητα και ευκαιρία για τη βιομηχανία συσκευασίας. Πρέπει οι ενώσεις του κλάδου και οι συνήθεις αρμόδιοι να ενθαρρύνουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε ευρωπαϊκές κοινοπραξίες με σκοπό την προαγωγή των δραστηριοτήτων καινοτομίας.

Για την εκπλήρωση, λοιπόν, όλων αυτών των στόχων, ως ΕΟΚΕ αποδίδουμε ιδιαίτερη σημασία στις τρέχουσες επενδύσεις. Η επιβίωση του κλάδου σε βάθος χρόνου προϋποθέτει επενδύσεις τόσο στα κεφάλαια όσο και στο εργατικό δυναμικό του. Τούτο σημαίνει κατάλληλο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή διαλόγου μεταξύ των εργαζομένων, των εργοδοτών, των κυβερνήσεων, των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κοινωνικών εταίρων εν γένει, συμπεριλαμβανομένων των εκπροσώπων του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε χώρας.

Είναι σαφές ότι η βιομηχανία της συσκευασίας εξελίσσεται υπό την πίεση νέων τάσεων, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, η ανάπτυξη του οποίου πιστοποιείται και από τα πορίσματα έρευνας του Ευρωβαρομέτρου που διεξήχθη το 2013 (πιο συγκεκριμένα, σχεδόν οι μισοί ευρωπαίοι πολίτες είχαν πραγματοποιήσει ηλεκτρονικές αγορές τους προηγούμενους 6 μήνες)⁽¹⁾. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελεί μία από τις βασικές κινητήριες δυνάμεις [...] με σημαντικές δυνατότητες συμβολής στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Μεταξύ 2013 και 2016, το ηλεκτρονικό εμπόριο αναμένεται να φθάσει σε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης άνω του 10 % σε όλη την ΕΕ»⁽²⁾. Αυτή η εξέλιξη ενδέχεται να αποτελέσει κίνητρο για την εφαρμογή νέων λύσεων με σκοπό τη μείωση των υλικών που καταλήγουν στα σκουπίδια, όπως το χαρτόνι και το πλαστικό, και άρα οι δραστηριότητες έρευνας & ανάπτυξης πρέπει να σχεδιάζονται με γνώμονα και αυτό το στοιχείο.

Η καινοτομία στη βιομηχανία συσκευασίας έχει αποδειχθεί ότι προσφέρει ευκαιρίες στους νέους να βρουν εργασία. Οι σχεδιαστές βιομηχανικών προϊόντων, οι μηχανολόγοι υλικών και άλλοι τέτοιοι νέοι τύποι επαγγελματιών μπορούν να έχουν ποικίλες ευκαιρίες στη μελλοντική αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ διαβλέπει τη δυνατότητα εισαγωγής τομών ως προς τη βιωσιμότητα και το σχέδιο σε κλάδους με ευρεία χρήση της συσκευασίας.

1.1.4. Συμμετοχή των πολιτών, κοινωνικός διάλογος με το εργατικό δυναμικό, βιωσιμότητα και προσαρμογή

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα κρίσιμο ζητούμενο για τους εργοδότες και τους εργαζομένους του κλάδου στην Ευρώπη είναι η διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητάς του, η πλήρης αξιοποίηση των τεχνολογικών καινοτομιών και η παραγωγή διατηρήσιμων προϊόντων υψηλής ποιότητας. Επίσης, ως ΕΟΚΕ φρονούμε ότι την περιγραφή των νέων προσόντων που θα χρειαστούν στον κλάδο στο μέλλον πρέπει να αναλάβουν οι αρμόδιοι έτσι ώστε να προσαρμοστούν τα εκπαιδευτικά συστήματα σε αυτήν την τόσο καίρια πρόκληση. Νέες τάσεις όπως οι πωλήσεις μέσω του διαδικτύου δημιουργούν νέες προκλήσεις, που θα πρέπει να εξεταστούν ενδελεχώς με ανάλογη στάθμιση της επίδρασής τους.

Η ΕΟΚΕ συνάγει ότι η πλειονότητα των εταιρειών συσκευασίας και το εργατικό δυναμικό τους προτιμούνται μεν να προσαρμοστούν στις συντελούμενες αλλαγές, αλλά χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες για να μπορέσουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι να λάβουν τις ορθές αποφάσεις για τον κλάδο και τους εργαζομένους. Αυτή η προσαρμογή στις μεταβολές της αγοράς πρέπει να γίνει με σεβασμό προς τους εργαζομένους και με συναίσθηση των κινδύνων που ενέχουν οι ταχείες αλλαγές και η μετεγκατάσταση των εταιρειών.

Κατά την ΕΟΚΕ, η συζήτηση με θέμα τη βιωσιμότητα του κλάδου πρέπει να γίνει μέσω της κοινωνίας των πολιτών και του κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Τούτο θα μπορούσε να επιτευχθεί και χάρη στη σύσταση μιας κλαδικής επιτροπής κοινωνικού διαλόγου (SSDC) για τη βιομηχανία συσκευασίας.

2. Εισαγωγή

Ο κύριος σκοπός του ανά χείρας εγγράφου είναι η κοινοποίηση ορισμένων προτάσεων προς τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τις οποίες η ΕΟΚΕ, και πιο συγκεκριμένα η ΣΕΒΜ, κρίνουν ιδιαίτερα σημαντικές για την ενίσχυση της οικονομίας της ΕΕ, γενικά, και ειδικότερα του τομέα της συσκευασίας. Πρέπει η ΕΕ να πρωτοστατήσει και να ζητήσει να υπάρξει συμμόρφωση με τη νομοθεσία με στόχο τη στήριξη της οικονομίας· η συγκεκριμένη συμμόρφωση πρέπει να γίνει κατά τρόπο βιώσιμο με σκοπό την αναβάθμιση της εσωτερικής αγοράς. Προέχουν δε η εμπιστοσύνη και η συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο και όχι ο προστατευτισμός.

⁽¹⁾ Έρευνα του Ευρωβαρομέτρου 398 με θέμα την εσωτερική αγορά (Οκτώβριος 2013).

⁽²⁾ MEMO-13-1151, Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Χάρτης πορείας για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς παράδοσης δεμάτων — Οικοδόμηση εμπιστοσύνης στις υπηρεσίες παράδοσης και ενθάρρυνση των διαδικτυακών πωλήσεων» [COM(2013)886 final].

2.1. Τα προϊόντα της βιομηχανίας συσκευασίας βρίσκουν πολλαπλές εφαρμογές στην καθημερινή μας ζωή: **προστασία** (από θραύση, αλλοίωση ή μόλυνση και παράταση της ζωής του προϊόντος στα ράφια των καταστημάτων)· **προώθηση** (συστατικά, στοιχεία, μηνύματα προώθησης και εμπορικό σήμα προϊόντος)· **ενημέρωση** (ταυτοποίηση, προετοιμασία και χρήση, θρεπτικά στοιχεία, οδηγίες φύλαξης και ασφαλούς χρήσης προϊόντος, στοιχεία επικοινωνίας, οδηγίες για το άνοιγμα της συσκευασίας και τη διάθεση του προϊόντος μετά την τελική χρήση)· **ευκολία** (προετοιμασία, σερβίρισμα, φύλαξη και τεμαχισμός προϊόντος)· **χρήση** (διάθεση στον καταναλωτή, σημεία λιανικής πώλησης και μεταφοράς του προϊόντος)· **μεταχείριση** (μεταφορά από τον παραγωγό στα σημεία λιανικής πώλησης, σημείο έκθεσης προϊόντος)· και **περιορισμός απορριμμάτων συσκευασίας** (επεξεργασία, εκ νέου χρήση των υποπροϊόντων, απαιτούμενη ενέργεια αποθήκευσης και μεταφοράς).

2.2. Δεδομένης της τεράστιας ποικιλίας του κλάδου της συσκευασίας, απαιτείται μια φιλόδοξη όσο και πολυμορφική προσέγγιση. Καθότι, μάλιστα, αποτελεί έναν κλάδο εξαιρετικής σημασίας, πρέπει να προσεγγιστεί κατά τρόπο προσεκτικό και με γνώμονα την ποικιλομορφία, την ανάγκη συμμόρφωσης με το σχετικό κανονιστικό και νομοθετικό πλαίσιο και, βεβαίως, την ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

2.3. Ενώ υφίστανται αρκετά κοινά κρίσιμα σημεία στους περισσότερους κλάδους, όπως είναι φυσικό, στον κάθε υποτομέα αναφέρονται ειδικά προβλήματα. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι για το κάθε προϊόν υπάρχουν διαφορετικές απαιτήσεις, ιδίως όσον αφορά τις προδιαγραφές και τα πιστοποιητικά.

2.4. Η χρήση συσκευασίας για την προβολή της καινοτομίας και της ποιότητας αποτελεί πρώτης τάξεως ευκαιρία για την Ευρώπη. Γι' αυτόν τον λόγο, λαμβάνονται αρκετά μέτρα για τον σαφή εντοπισμό της καινοτομίας και της ποιότητας των προϊόντων που περιέχει η εκάστοτε συσκευασία. Πρόκειται δε για μια συνεχή πρόκληση με μεγάλη σημασία για τη διαφοροποίηση των προϊόντων της ΕΕ από αυτά που προέρχονται από άλλα σημεία του πλανήτη.

2.5. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι υπάρχουν και άλλα δύο ζητήματα εξαιρετικής σημασίας για τη συζήτηση: η υλικοτεχνική παράμετρος της βιομηχανίας συσκευασίας και η πρόσβαση στις απαραίτητες πρώτες ύλες.

Με αυτά τα δύο ζητήματα κατά νου, είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς το τεράστιο μέγεθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει ο κλάδος στην ΕΕ.

Ο κύριος σκοπός του ανά χείρας εγγράφου είναι η διατύπωση ορισμένων προτάσεων προς τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της ΕΕ, τις οποίες η ΕΟΚΕ, και πιο συγκεκριμένα η ΣΕΒΜ, κρίνουν ιδιαίτερα σημαντικές για την ενίσχυση της οικονομίας της ΕΕ, γενικά, και ειδικότερα του κλάδου της συσκευασίας. Όπως συμβαίνει και σε άλλους τομείς, η ΕΕ πρέπει, για άλλη μία φορά, να πρωτοστατήσει και να ζητήσει να υπάρξει συμμόρφωση με τους κανόνες και τη νομοθεσία που βοηθούν πραγματικά την οικονομία και οι οποίοι θα εφαρμόζονται κατά τρόπο βιώσιμο με σκοπό να συμβάλουν στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς· το σύνθημα πρέπει να είναι «εμπιστοσύνη και συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο» και όχι «προστατευτισμός».

2.6. Η ειδική περίπτωση των χρησιμοποιούμενων υλικών είναι καθοριστικό ζήτημα που χρήζει προσεκτικής ανάλυσης για λόγους σεβασμού της ανοικτής αγοράς και εξασφάλισης ίσης μεταχείρισης όλων των παραγόντων της αγοράς.

2.7. Κατά την ΕΟΚΕ, η τακτική διεξαγωγή συντονισμένου και συνολικού διαλόγου μεταξύ των παραγόντων του κλάδου θα συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διατήρηση της βιωσιμότητάς του, στην παροχή αξιοπρεπούς εργασίας σε βάθος χρόνου, καθώς και στην ικανότητά του να ανταποκρίνεται στις αλλαγές και να προσαρμόζεται στις νέες ανάγκες των καταναλωτών και των ευρύτερων κοινωνικών κελευσμάτων. Υπό αυτήν την έννοια, δεν αξιοποιούνται στο έπακρο οι δυνατότητες που προσφέρει ο κοινωνικός διάλογος για την ενδυνάμωση του κλάδου και αυτό είναι κάτι που πρέπει να διορθωθεί επείγοντως.

2.8. Εφόσον λοιπόν ο κλάδος πρέπει να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις της αγοράς και να μετασχηματιστεί αναλόγως, ο μόνος τρόπος επίτευξης της βιωσιμότητας και ίσων αντισταθμισμάτων είναι η πολυεπίπεδη προσέγγιση του ζητήματος της ενεργού συμμετοχής των αρμοδίων. Για να αντιμετωπιστούν καταλλήλως τα ζητήματα που αφορούν τη δομή, την ανταγωνιστικότητα, την εργασία, τις δεξιότητες, την προσαρμογή και τη βιωσιμότητα του κλάδου και των εργαζομένων σε αυτόν, πρέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενθαρρύνει τη διεξαγωγή ενός ορθά δομημένου και οργανωμένου διαλόγου. Συν τοις άλλοις, πρέπει να υπάρχει ένα δημόσιο βήμα μέσω του οποίου το ευρύτερο κοινό (δηλαδή η κοινωνία και οι καταναλωτές, οι εργαζόμενοι, οι εργοδότες, οι κυβερνήσεις κ.λπ.) θα εκδηλώνει το ενδιαφέρον του, και γι' αυτό πρέπει να δημιουργηθεί ένας διάυλος αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων παραγόντων και θεσμικών οργάνων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα μπορούν να συμμετέχουν όλοι οι παράγοντες του κλάδου με τον ευρύτερο και κεντρικό του ρόλο στην κοινωνία.

3. Ανάλυση και πλαίσιο

3.1. Ο ευρωπαϊκός κλάδος συσκευασίας περιλαμβάνει ένα μεγάλο φάσμα δραστηριοτήτων και, μολονότι ορισμένα από τα προβλήματα του είναι κοινά με άλλων κλάδων, κάποια άλλα είναι μοναδικά και σημαντικά τόσο κατά το παρόν όσο και βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Η βιομηχανία της συσκευασίας απαρτίζεται από εταιρείες συσκευασίας γυαλιού, μετάλλου, πλαστικών, ξυλείας και χάρτου, στις οποίες απασχολούνται συνολικά περισσότερα από 6,5 εκατομμύρια άτομα ανά την Ευρώπη ⁽³⁾ (στοιχεία Eurostat).

3.2. Ο κλάδος της συσκευασίας δεν περιλαμβάνει μόνο μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων, αλλά και διάφορες διεργασίες που εφαρμόζονται για την παραγωγή προϊόντων για συγκεκριμένες αγορές και χρήσεις, καθένα από τα οποία προϋποθέτει διαφορετικό περιβάλλον με ποικίλα συναφή χαρακτηριστικά και προκλήσεις.

Για παράδειγμα, η χρήση ενέργειας συνιστά σημαντικό παράγοντα κόστους για τις εταιρείες συσκευασίας γυαλιού. Επίσης, καθότι σχεδόν το 80 % της γυάλινης συσκευασίας είναι ανακυκλώσιμο, η συγκεκριμένη μορφή ανακύκλωσης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην προσπάθεια της ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της ως προς τη μείωση των απορριμμάτων και του αποτυπώματος άνθρακα.

3.3. Η σύνδεση των υλικών που χρησιμοποιούνται στη συσκευασία αποτελεί μια επίσης σημαντική πτυχή και το αυξημένο κόστος μεταφοράς υλικών συσκευασίας, όπως το κυματοειδές χαρτόνι και οι χάρτινοι σωλήνες, έχει επιδράσει αρνητικά στον κλάδο. Έτσι λοιπόν, οι συνέπειες της ανόδου του κόστους ενέργειας ανά την αλυσίδα τροφοδοσίας του κλάδου —υπενθυμίζεται η απόσταση που διανύουν προϊόντα όπως το έντυπο υλικό πριν αυτά χρησιμοποιηθούν από τις εταιρείες συσκευασίας— μετακυλίσονται στη βιομηχανία της συσκευασίας.

3.4. Τα μέταλλα μπορούν να ανακυκλωθούν πολλές φορές χωρίς υποβάθμιση της ποιότητάς τους, στοιχείο που καθιστά ακόμα πιο πολύτιμη τη συμβολή του τομέα στις επιδιώξεις της ΕΕ ως προς την ανακύκλωση.

3.5. Οι γυάλινες συσκευασίες χρησιμοποιούνται για την παραγωγή φιαλών, δοχείων και λοιπών προϊόντων και συνιστά τον μεγαλύτερο τομέα στην υαλουργία της ΕΕ, με 60 % της συνολικής παραγωγής γυαλιού και 90 000 εργαζομένους (στοιχεία Eurostat). Γενικά, η απασχόληση στον κλάδο της υαλουργίας έχει μειωθεί εξαιτίας της μεγαλύτερης αυτοματοποίησης της παραγωγής, της αναβάθμισης της βιομηχανίας και του ανταγωνισμού με σκοπό τον περιορισμό του κόστους. Ο ανταγωνισμός γίνεται εντονότερος λόγω των εισαγωγών από χώρες εκτός ΕΕ και έχουν πολλαπλασιαστεί οι μονάδες παραγωγής σε χώρες κοντά στην ΕΕ ή και στα σύνορά της με χαμηλότερο κόστος παραγωγής και ελαστικότερη νομοθεσία, με συνέπεια την υπερβάλλουσα βραχυπρόθεσμη παραγωγική ικανότητα και τη συμπίεση των τιμών.

Η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιταλία αποτελούν τους μεγαλύτερους —με διαφορά από τους επόμενους— παραγωγούς στην ΕΕ. Το γυαλί αποτελεί αποδοτικό ως προς τη χρήση των πόρων υλικό και μπορεί να ανακυκλώνεται άπειρες φορές· για παράδειγμα, η χρήση ενέργειας συνιστά σημαντικό παράγοντα κόστους κυρίως για τις εταιρείες συσκευασίας γυαλιού. Καθότι σχεδόν το 80 % της γυάλινης συσκευασίας είναι ανακυκλώσιμο, η συγκεκριμένη μορφή ανακύκλωσης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην προσπάθεια της ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της ως προς τη μείωση των απορριμμάτων και του αποτυπώματος άνθρακα. Ωστόσο, δεδομένων των χρησιμοποιούμενων υλικών και των παραγόμενων προϊόντων, ορισμένα άλλα τμήματα του κλάδου βασίζονται λιγότερο στην ενέργεια.

3.6. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη η χρήση χάρτου ή παρόμοιων υλικών, η αλυσίδα τροφοδοσίας του κλάδου περιπλέκεται εξαιτίας του γεγονότος ότι οι εταιρείες επεξεργασίας χαρτινών και χαρτονένιων συσκευασιών (για προϊόντα όπως το χαρτόνι, το κυματοειδές χαρτόνι, το χαρτόνι για χαρτόκουτα και χαρτοκιβώτια) παράγουν οι ίδιες χαρτί και είναι μέρος της κυκλικής διαδικασίας που περιλαμβάνει την πολυτοποίηση, την απομελάνωση του χρησιμοποιημένου υλικού και τη χρήση ακατέργαστης ξυλείας.

3.7. Από την άλλη πλευρά, ο κλάδος της πλαστικής συσκευασίας έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες: λ.χ. δεν εκπροσωπούνται όλοι οι επιμέρους κλάδοι της συσκευασίας από βιομηχανικές ενώσεις. Πέραν των προαναφερθεισών, η βιομηχανία πλαστικής συσκευασίας προμηθεύει αγορές με τελικούς χρήστες όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, οι εταιρείες παραγωγής καλλυντικών, παραγωγής ειδών φροντίδας της υγείας και συσκευασιών για προσυσκευασμένα τρόφιμα. Μολαταύτα, υπάρχει μόλις μία βιομηχανική ένωση γι' αυτόν τον επιμέρους κλάδο. Ο κλάδος πλαστικής συσκευασίας συνδέεται επίσης με περιβαλλοντικά θέματα, όπως η παραγωγή πλαστικής σακούλας για τις αγορές ή τις δυσκολίες που συνεπάγονται η απόρριψη και η αποσύνθεση των συστατικών υλικών τους.

3.8. Βάσει αυτού, η εν λόγω ποικιλία παραγωγικών διαδικασιών έχει γεννήσει μια πληθώρα αντιπροσωπευτικών ενώσεων, με αποτέλεσμα να παρακωλύεται η συνεργασία των επιχειρήσεων με τους εκπροσώπους των εργαζομένων σε σημαντικά ζητήματα, όπως η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και ο τρόπος διαχείρισης των αλλαγών. Τον κατακερματισμένο χαρακτήρα επιμέρους κλάδων της συσκευασίας, όπως η βιομηχανία μεταλλικής συσκευασίας, καταδεικνύει και ο μεγάλος αριθμός εμπορικών αντιπροσωπευτικών ενώσεων. Για παράδειγμα, οι παραγωγοί αλουμινίου συχνά είναι οι ίδιες εταιρείες που παράγουν αλουμινένιες συσκευασίες και έχουν τη δική τους ένωση παραγωγών (European Aluminium Association/Ευρωπαϊκή Ένωση Αλουμινίου). Εντούτοις, οι ειδικευμένες στην παραγωγή κουτιών (από αλουμίνιο και χάλυβα) για ποτά επιχειρήσεις μεταλλικής συσκευασίας έχουν τη δική τους ξεχωριστή αντιπροσωπευτική ένωση και το ίδιο ισχύει για τις εταιρείες συσκευασίας που ειδικεύονται σε προϊόντα χάλυβα.

⁽³⁾ Εκ των οποίων 700 000 άμεσα απασχολούμενοι.

3.9. Λόγω της σημασίας του κλάδου —τόσο ως προς τη συμμετοχή του στο ΑΕγχΠ όσο και την απασχόληση—, αυτά τα ειδικά ανά επιμέρους κλάδο ζητήματα χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Πάντως, παρά την πολυδιάσπασή του, ο κλάδος της συσκευασίας καλύπτει τις ανάγκες των επιχειρήσεων της πρωτογενούς παραγωγής στις διάφορες οικονομίες και σαφώς πέραν των παραδοσιακών του αγορών.

3.10. Η συσκευασία προϊόντων καλύπτει ευρύ φάσμα αναγκών και ζητημάτων, όπως η προστασία των προϊόντων (από θραύση, αλλοίωση ή μόλυνση), η ενημέρωση για λόγους προώθησης του προϊόντος (ταυτοποίηση, εμπορικό σήμα, προετοιμασία και χρήση, θρεπτικά στοιχεία, οδηγίες ασφαλούς χρήσης προϊόντος), οι οδηγίες χρήσης (μεταφορά και σημεία διάθεσης), ο περιορισμός των απορριμμάτων συσκευασίας (επεξεργασία, απαιτούμενη ενέργεια αποθήκευσης και μεταφοράς) και το —σημαντικό λόγω των προσπαθειών μείωσης των ανθρακούχων εκπομπών— ζήτημα του σχεδιασμού της συσκευασίας και της μεγιστοποίησης του διαθέσιμου χώρου για τη μεταφορά των αγαθών. Ο ρόλος του ίδιου του κλάδου της συσκευασίας στον περιορισμό των απορριμμάτων έχει αποκτήσει ιδιαίτερη σημασία καθότι εταιρείες ηλεκτρονικού εμπορίου όπως η Amazon χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες συσκευασίας, και πλέον τίθεται το ζήτημα του «υπεύθυνου εταίρου».

Η εν λόγω εταιρεία, λ.χ., χρησιμοποιεί πιστοποιημένα συστήματα «συσκευασίας με εύκολο άνοιγμα». Έχοντας αφαιρέσει από το 2008 τις κολλητικές ταινίες και το πλαστικό από τις συσκευασίες της, η Amazon άλλαξε άρδην τον τρόπο μεταχείρισης 200 000 προϊόντων από 2 000 κατασκευαστές, περιορίζοντας έτσι τη χρήση του χαρτονιού κατά 5,4 εκατ. τετραγωνικά μέτρα, των γενικών υλικών κατά 11 203,7 τόνους και τον συνολικό όγκο των κουτιών κατά 410 000 κυβικά μέτρα. Στην πραγματικότητα, την τελική ευθύνη για τα απορρίμματα συσκευασίας φέρει ακόμα ο καταναλωτής, αλλά ο παραγωγός ή ο ενδιάμεσος χρήστης πρέπει επίσης να ενδιαφέρονται για τον όγκο της συσκευασίας που καταλήγει τελικά στα σκουπίδια.

3.11. Τα κατωτέρω ζητήματα χρήζουν ενδελεχούς εξέτασης έτσι ώστε να σχηματίσουμε μια πλήρη εικόνα της σημερινής κατάστασης και να βρεθούν ενδεχόμενες λύσεις για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας του κλάδου συσκευασίας στην ΕΕ, καθώς και για να μπορεί ο τελευταίος να προσφέρει αξιοπρεπή εργασία σε χιλιάδες ανθρώπων που εξαρτώνται από αυτόν.

3.12. Κάθε μεταβολή στη διαθεσιμότητα των πρώτων υλών επηρεάζει τόσο την τιμή όσο και τη διαθεσιμότητα των τελικών προϊόντων συσκευασίας και ενδέχεται να διαταράξει τις δραστηριότητες του κλάδου. Συνεπώς, πρέπει να εξεταστούν οι παράγοντες και οι τάσεις που αφορούν τις εν λόγω πρώτες ύλες, έτσι ώστε να μπορεί ο κλάδος να προβλέπει τις μελλοντικές αλλαγές χωρίς τον κίνδυνο συνακόλουθης διατάραξης της λειτουργίας του. Ο κλάδος της μεταλλικής συσκευασίας, για παράδειγμα, υφίσταται αρκετές πιέσεις εξαιτίας της κατακόρυφης ανόδου του κόστους της ενέργειας και των πρώτων υλών.

3.13. Το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε την «Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας για τις πρώτες ύλες» με σκοπό την αντιμετώπιση ζητημάτων σχετικών με την τροφοδοσία με πρώτες ύλες ξυλείας και ορυκτά.

3.14. Η ζήτηση, κυρίως από την Ασία, έχει προκαλέσει την αύξηση της τιμής των δευτερογενών πρώτων υλών για τις χάρτινες συσκευασίες, οι παραγωγοί των οποίων αδυνατούν να μεταβιβάσουν απλώς το επιπρόσθετο κόστος στους πελάτες τους. Η ζήτηση από την Κίνα έχει συμβάλει εν πολλοίς στην άνοδο της τιμής των ανακυκλωμένων υλικών για τις χάρτινες συσκευασίες (η τιμή ανακτημένου χάρτου έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 2006, όπως άλλωστε και η τιμή του ανακυκλωμένου χάρτου) και, μάλιστα, οι αυξήσεις αυτές πιθανότατα θα συνεχιστούν στο εγγύς μέλλον.

4. Ανάγκες και τάσεις του κλάδου

4.1. Σύμφωνα με την Eurostat, στη βιομηχανία μεταλλικής συσκευασίας (χάλυβα και αλουμινίου) στην Ευρώπη απασχολούνται περίπου 60 000 εργαζόμενοι (στοιχεία Eurostat) σε σύνολο 355 000 από τον ευρύτερο κλάδο της ευρωπαϊκής χαλυβουργίας και η συνομοσπονδία *Metal Packaging Europe* εκτιμά ότι στη βιομηχανία αλουμινίου εργάζονται 80 000 άτομα και συνολικά 255 000 σε όλη την αλυσίδα προστιθέμενης αξίας αλουμινίου ανά την Ευρώπη. Εντούτοις, ο κλάδος έχει χάσει και εξακολουθεί να χάνει θέσεις εργασίας, εξαιτίας είτε της αναβάθμισής του είτε του ανταγωνισμού εκτός της ΕΕ ⁽⁴⁾.

4.2. Το ζητούμενο για τους εργοδότες και τους εργαζομένους του κλάδου στην ΕΕ είναι να συνεχίσει να είναι ανταγωνιστικός, να αξιοποιούνται πλήρως οι καινοτομίες και να παράγονται βιώσιμα και υψηλής ποιότητας προϊόντα.

⁽⁴⁾ Τα στοιχεία της Eurostat για την τελευταία δεκαετία φανερώνουν μια σταθερή μείωση των θέσεων εργασίας στον κλάδο της παραγωγής συσκευασίας από κυματοειδές χαρτόνι, μέταλλο, πλαστικό, γυαλί ή ξυλεία. Ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων σε αυτούς τους επιμέρους κλάδους έχει μειωθεί κατά 1,2 εκατομμύρια από το 2003 μέχρι σήμερα.

4.3. Ο ανταγωνισμός από χώρες εκτός της ΕΕ συνεχίζει να ασκεί πιέσεις στις εργασιακές συνθήκες του κλάδου, από τις οποίες εξαρτιόμαστε για τη δημιουργία πλούτου, τη χρήση νέας τεχνολογίας και, εν τέλει, τη διατήρηση της λειτουργίας και της βιωσιμότητας του κλάδου για τις μελλοντικές γενεές.

4.4. Ένα από τα προβλήματα της βιομηχανίας συσκευασίας στην ΕΕ εξακολουθεί να είναι η υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα με συνέπεια να οξύνεται η επίδραση του ανταγωνισμού εκτός της ΕΕ και να υφίστανται πιέσεις οι μισθοί και οι εργασιακές συνθήκες. Η φθίνουσα τάση της απασχόλησης στον κλάδο φανερώνει τις επιπτώσεις τόσο του ανταγωνισμού όσο και της υπερβάλλουσας παραγωγικής ικανότητας.

4.5. Χάρη στη δυνατότητα ανακύκλωσης των υλικών τους, ο κλάδος της συσκευασίας μπορεί να προσπορίσει ακόμα περισσότερα οφέλη στις οικονομίες της ΕΕ. Όλο και περισσότερα υλικά είτε ανακυκλώνονται είτε προέρχονται τα ίδια από ανακυκλωμένα υλικά άλλων κλάδων. Τα περιβαλλοντικά οφέλη της ανακύκλωσης είναι προφανή και επισημαίνονται συχνά στα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εντούτοις, η βιομηχανία της συσκευασίας μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω βελτίωση των επιδόσεων των κρατών μελών στην ανακύκλωση. Ταυτόχρονα, μπορεί να κλείσει τον βρόγχο της κυκλικής οικονομίας μέσω της αποτροπής εξαγωγών απορριμμάτων αμφίβολης ποιότητας και του αποκλεισμού από τις αγορές της ΕΕ εισαγωγών συσκευασίας ασύμβατης με τις περιβαλλοντικές προδιαγραφές⁽⁵⁾. Οι επιχειρήσεις παραγωγής μεταλλικής και αλουμινένιας συσκευασίας, η παραγωγή των οποίων αντιστοιχεί στο 16 % του συνολικού όγκου προϊόντων αλουμινίου στην ΕΕ, βασίζονται τόσο στην εξόρυξη πρώτης ύλης (βωξίτη) όσο και στην ανακύκλωση παλαιών σιδηρικών.

4.6. Η προστασία των καταναλωτών μέσω της παροχής σημαντικών πληροφοριών ή οδηγιών χρήσης για το εκάστοτε προϊόν αποτελεί άλλη μία ουσιαστική πτυχή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας συσκευασίας. Δικαίως οι καταναλωτές προσδοκούν ότι η συσκευασία θα προστατεύει το προϊόν που αγοράζουν και, στην περίπτωση τροφίμων ή ποτών, θα τα διατηρούν καταλλήλως και θα τα προφυλάσσουν από κινδύνους για την υγεία σχετικούς με τροφικές δηλητηριάσεις. Από την πλευρά τους, οι έμποροι λιανικής έχουν ανάλογες προσδοκίες, και παράλληλα αναμένουν ότι, χάρη στη συσκευασία, θα μεγιστοποιείται η διάρκεια ζωής του προϊόντος όσον καιρό θα βρίσκεται στο ράφι του καταστήματός τους.

4.7. Η μελλοντική μορφή και δομή της βιομηχανίας βασίζονται λιγότερο ή περισσότερο στην καινοτομία και τις τεχνολογικές επενδύσεις· η τριδιάστατη εκτύπωση, λ.χ., παρέχει νέες δυνατότητες στον κλάδο και στους καταναλωτές, αλλά η επιτυχία της εισαγωγής και της λειτουργίας της σε αυτόν εξαρτώνται εν πολλοίς από τη συνεργασία εντός του κλάδου και από τις προσδοκίες των καταναλωτών. Πρέπει η βιομηχανία να εκμεταλλευτεί τις διαθέσιμες τεχνολογίες και να προσαρμοστεί μέσω του κατάλληλου διαλόγου.

4.8. Ενώ αναπτύσσονται διάφορες θετικές δραστηριότητες για τον μετασχηματισμό του κλάδου και την προσαρμογή του στις αλλαγές, η μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων του προϋποθέτει και τη βοήθεια από πλευράς θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Η ΕΕ μπορεί να συνεπικουρήσει τις προσπάθειες οικονομικά ή με τη σύσταση —με τη συμμετοχή και του κλάδου— ενός δημόσιου βήματος μέσω του οποίου θα διεξάγονται συζητήσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

4.9. Οι αειφόρες και εφικτές λύσεις θα βρουν γόνιμο έδαφος μόνον εφόσον οι δύο πλευρές της βιομηχανίας εργαστούν από κοινού, και σε αυτό μπορεί να βοηθήσει ο κοινωνικός διάλογος σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Επομένως, κρίνεται απαραίτητη η συγκρότηση μιας κλαδικής επιτροπής κοινωνικού διαλόγου για τη βιομηχανία συσκευασίας, η οποία θα ξεκινήσει να ασχολείται με αρκετά ζητήματα που θίγονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2014.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ Μολονότι υφίσταται ήδη η νομοθεσία για τη ρύθμιση της συμμόρφωσης των υλικών συσκευασίας με τις περιβαλλοντικές προδιαγραφές, οι παραγωγοί συσκευασίας στην ΕΕ ακολουθούν επίσης αρκετές κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό τον περιορισμό των εκπομπών αερίων και την προαγωγή βέλτιστων πρακτικών για το περιβάλλον. Αν και οι ανταγωνιστές εκτός της ΕΕ υποχρεούνται επίσης να συμμορφώνονται με τη σχετική ενωσιακή νομοθεσία, ενίοτε δεν τηρούν αυτούς τους προαιρετικούς κώδικες προδιαγραφών, σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές εταιρείες.